

Net als braakballen, ringen of pootafdrukken, vertellen ruiveren het verhaal van de vogel. Jaap Taapken maakt er al sinds geruime tijd een gewoonte van om aantekeningen bij te houden over gevonden ruiveren in zijn woonplaats Baarn.

Jaap Taapken

De buitentemperatuur heeft invloed op de rui van vogels

Ruim drie jaar heb ik op mijn dagelijkse wandelingen in het late voorjaar en in de zomermaanden naar ruiveren uitgekeken en deze per dag op een A4-vel papier geplakt (soms werden het meer vellen per dag) met aantekening van datum, plaats en aantal veren per soort. Het ging dan vooral om staartpennen, grote, middelste en kleine dekveren, handpennen en armpennen. Als dat zo uitkwam nam ik ook dekveren mee als die duidelijk aanwezig waren of typerend.

Omdat ik dagelijks steeds vrijwel de zelfde routes loop en ik alle veren meenam, kon ik dus vaststellen dat ik telkens 'verse' veren van nog geen dag oud vond. In de loop der tijd werd ik zó 'keen' op het vinden van ruiveren, dat ik zelfs 's avonds in het donker laat op straat feilloos veertjes van bijvoorbeeld Merels kon oprapen.

Ook leerde je, je niet te 'ver kijken' om tijdens de droge tijd de kleine opgerolde blaadjes (wilg!), zaden of andere zaken voor veertjes aan te zien. Iedere ochtend bij het opstaan was het weer een verrassing of er iets zou zijn te vinden.

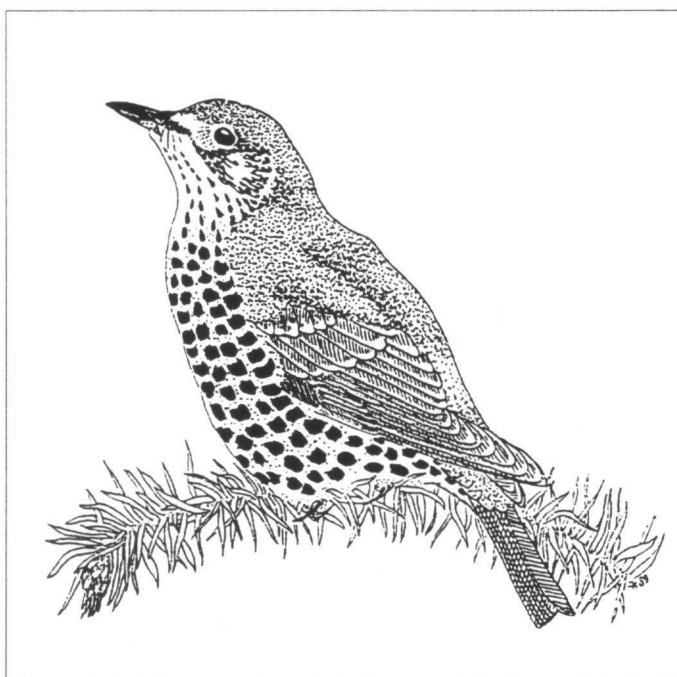
Zowel in de omgeving van Bilderdijklaan, De Genestetlaan, Torenlaan, Nicolaas Beetslaan en Da Costalaan te Baarn waar wij wonen, als in de bossen van

het recreatiegebied De Lage Vuursche, gemeente Baarn, werden ruiveren aangetroffen van Vink, Koolmees, Pimpelmees, Merel, Grote lijster, Zanglijster, Grote bonte specht, Kauw, Ekster, Zwarte kraai, Turkse tortel, Houtduif, Holenduif en een enkele maal van Groene specht, Zwarte specht, Buizerd, Sperwer, Havik, Bosuil en Ransuil. Omdat Spreeuwen en Huismussen in deze omgeving in die periode nauwelijks worden gezien, werden van deze soorten tot op heden geen ruiveren gevonden.

Onder een bepaalde boom vond ik soms van de Houtduif enkele veren tegelijk omdat zich daar een slaapplek bevond. Uiteraard lette ik ook op andere plaatsen, waar ik niet dage-

lijks kom, op ruiveren. Daar was, als het niet had geregend, moeilijk de 'versheid' van de geruide veren vast te stellen. Bij de slaapplekken van Zwarte kraai en Kauw in het bos van Kasteel Groeneveld te Baarn waren soms veel veren te vinden. Omdat ik op de plaatsen waar ik dagelijks kwam alle veren meenam, was het duidelijk dat ik daar telkens vers verloren veren vond.

Zodra ik weer een stapel vellen met opgeplakte veren bij elkaar had gebracht, stuurde ik die naar Hans Bub, die vóór zijn pensio-

Zanglijster

nering werkzaam was bij Vogelwarte Helgoland te Wilhelmshaven en auteur van een serie boeken over vogelrui in Die Neue Brehm-Bücherei. Helaas is mijn goede vriend Hans Bub, na enige tijd ernstig ziek te zijn geweest, bij het begin van het voorjaar op 22 maart 1995 op 72-jarige leeftijd te Wilhelmshaven overleden.

Weersinvloeden

Eigenlijk is het voorgaande de inleiding van mijn korte verhaal. Het viel mij namelijk telkens op dat rui vooral plaatsvindt bij zwoel weer, waarbij de temperatuur minimaal tot ongeveer 19-20 graden Celsius is opgelopen. Liefst droog weer en weinig vochtigheid in de lucht. Bij koudere weersomstandigheden viel het aantal gevonden ruiveren direct sterk terug, eveneens bij sterk vochtig en regenachtig weer.

Met de Duitse ruispecialist Hans Bub heb ik daarover verscheidene malen van gedachten gewisseld en hij kende geen literatuur over de invloed van de temperatuur op de rui van vogels. Daarover heeft hij ook andere specialisten op het gebied van rui bij vogels gevraagd, maar enig antwoord bleef uit. Daarom werd deze kwestie voor mij steeds interessanter. In dit voorjaar van 1995 bleven vondsten van ruiveren veel langer uit dan de jaren daarvoor. Totdat plotse-ling vanaf 17 juni 1995 de ruiveren van duiven, kraai-achtigen en spechten 'loskwamen'. Juist vanaf die datum kwamen er telkens temperaturen voor die om en nabij de 19-20 graden Celsius schommelden.

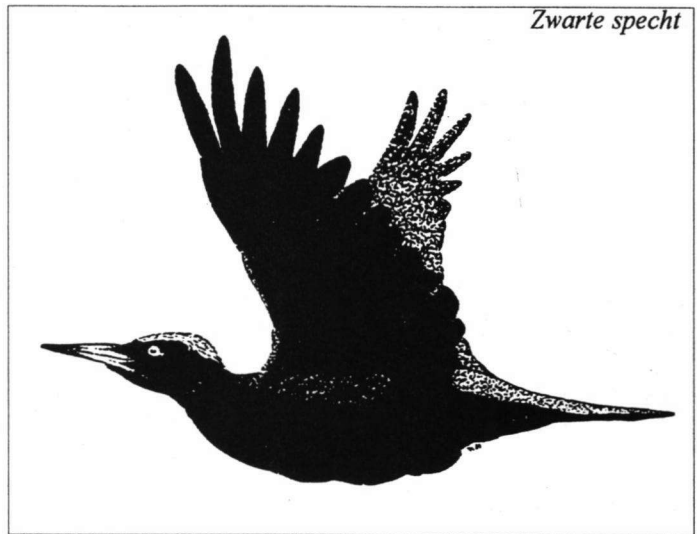
Zo langzamerhand begin ik te denken dat er toch een verband moet bestaan tussen de temperatuur en de rui, of, in algemene termen gezegd: tussen het weer en de rui van sommige vogelsoorten.

De rui van een vogel is toch een belangrijke periode in de jaarcyclus van hun leven. Er moet een goede en gemakkelijk bereikbare voedselvoorraad aanwezig zijn en de kwetsbaarheid ten aanzien van roofvijanden moet zo klein mogelijk zijn.

Als de ruitijd van sommige vogelsoorten per jaar soms veertien dagen of misschien wel een maand kan verschillen dan moet dat verschil ook vast en zeker invloed hebben op het leven van de vogel (volledig vliegherstel, voeding, mortaliteit, broedtijd, trektijd, verzorging van de jongen, enzovoorts).

Zouden nu juist vooral de standvogels van huis en hof dit opvallende ruigedrag vertonen? Over de rui bij watervogels heb ik nooit iets kunnen vaststellen omdat ik die niet dagelijks op rui kon controleren. Rui bij watervogels op warme dagen zou misschien botulisme extra kunnen stimuleren.

Van midden juli tot midden augustus (als ik dit schrijf) heb ik nog steeds intensief opgelet op de rui. Nu heb ik het vermoeden dat ook de luchtvochtigheidsgraad invloed zou kunnen hebben op de rui. Indien dit inderdaad het geval zou zijn, dan kan voor de zangvogels die in Afrika overwinteren en daar hun rui ondergaan, een verandering van klimaat in hun overwinteringsgebieden invloed hebben op de rui, waardoor in bepaalde ge-

Zwarte specht

bieden de rui niet goed of niet op tijd wordt ondergaan. Dan kunnen ze niet terugkeren naar de broedgebieden in Europa. Zelfs zouden jaarlijks de omstandigheden van de rui in Afrika sterk kunnen verschillen.

Misschien zijn er anderen die dagelijks een bepaalde route lopen, die hier ook eens op willen letten? Het lijkt mij zeer zeker de moeite waard.

Literatuur:

Bub, Hans (1981): Kennzeichen und Mauser europäischer Singvögel, 2. Teil. Stelzen, Pieper, Würger. 2de druk. Neue Brehm-Bücherei 545, Wittenberg Lutherstadt.

Bub, Hans (1982): Kennzeichen und Mauser europäischer Singvögel, 1. Teil. Lerchen und Schwalben. 2de druk. Neue Brehm-Bücherei 540, Wittenberg Lutherstadt.

Bub, Hans (1983): Kennzeichen und Mauser europäischer Singvögel, 3. Teil. Seidenschwanz, Wasseramsel, Zaunkönig, Braunellen, Schwirle, Spötter, Laubsänger, Goldhähnchen. Neue Brehm-Bücherei 550, Wittenberg, Lutherstadt.

Bub, Hans (1985): Kennzeichen und Mauser europäischer Singvögel. Allgemeiner Teil. Neue Brehm-Bücherei 570, Wittenberg, Lutherstadt.

Met medewerking van Siegfried Eck, Paul Herroelen, dr. Klaus Liedel, dr. Horst Meister, Winfried Noll, Klaus Storsberg, dr. Rafael Winkler en anderen.